

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Bitva u Jutska 1916 – největší námořní bitva první

světové války

Bedřich Philipp

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Bitva u Jutska 1916 – největší námořní bitva první
světové války**

Bedřich Philipp

Vedoucí práce:

Mgr. Eva Fischerová, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem na práci pracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí bakalářské práce Mgr. Evě Fischerové, Ph.D., za konzultace a cenné rady. Dále děkuji Bc. Jakubu Maříkovi za korekturu práce.

Obsah

1	Úvod	6
2	Pozice obou loďstev a prvořadé cíle.....	8
3	Nejdůležitější události na moři do bitvy u Jutska.....	10
3.1	Cesta k první neomezené ponorkové válce 1915	12
4	Porovnání sil Hochseeflotte a Grand Fleet před bitvou u Jutska.....	15
4.1	Scheerův plán a vyplutí Hochseeflotte.....	15
4.2	Vyplutí Grand Fleet	17
5	První kontakt	19
5.1	Beattyho ústup k severu	21
6	Příplutí a rozvinutí Grand Fleet	24
6.1	Střetnutí hlavních sil	27
6.2	Marné pronásledování a poslední výstřely.....	29
7	Vnímání bitvy a její vliv na válku v Severním moři	32
7.1	Ztráty a poškození obou loďstev	33
8	Závěr.....	35
9	Slovník cizích pojmů a hodnotí	37
10	Seznam zdrojů.....	38
11	Resumé.....	39

1 Úvod

Cílem bakalářské práce je rozebrat průběh bitvy u Jutska ke které došlo v době od 31. května do 1. června 1916. Dále je zmíněn ohlas, jaký měla později v domovských státech a jak ovlivnila válčení na moři po zbytek války. Bitva u Jutska byla největším námořním konfliktem první světové války a v té době též jednou z největších námořních bitev v dějinách. Jak velká Británie, tak Německo vstoupily do války na moři s naprosto odlišnými cíli, které se snažily splnit. Právě bitva u Jutska, ač neplánovaná měla být rozhodujícím střetem, který by rozhodl o tom, kdo získá kontrolu v Severním moři. Velká Británie vstoupila do boje s početní převahou, ale v průběhu boje se ukázalo, že ji není schopna uplatnit v praxi. Další výhodou byl fakt, že díky rozluštění německého kódu, který byl používán k posílání tajných zpráv, měli Britové docela jasný obraz o plánovaných akcích a pohybech německých lodí nejen v této bitvě, ale po celou dobu války. Přesto se jim nikdy nepodařilo zcela eliminovat hrozbu německého loďstva, což se projevilo jak v reakcích na bitvu, tak i v pozdějším vývoji bojů na mořích.

První kapitola je věnována rozmístění loďstev Velké Británie a Německa po začátku války. Rovněž jsou v ní popsány cíle, kterých chtěly obě mocnosti dosáhnout a první úkoly, kterými byly pověřeny. Druhá kapitola obsahuje výčet nejdůležitějších střetnutí v Severním moři během prvních dvou let války. Dále je v ní představen první německý pokus obrácení války na moři ve svůj prospěch zavedením neomezené ponorkové války v roce 1915 a důvody proč musela být pozastavena. Třetí kapitola obsahuje výčet lodí, které obě mocnosti do bitvy u Jutska vyslaly. Rovněž představuje plán německé operace na oslabení britského loďstva a jeho následné prozrazení, kvůli kterému došlo k největšímu námořnímu střetnutí první světové války. Čtvrtá kapitola popisuje okolnosti, které zapříčinily první střetnutí čelních uskupení obou loďstev a okolnosti vedoucí velkému počátečnímu oslabení britských sil a jejich dočasný ústup. Pátá kapitola popisuje příplutí zbytku obou loďstev a následné manévrování potřebné k dosažení výhodného bojového postavení. V šesté kapitole je rozebrána finální část bitvy, ve které byly německé síly donuceny k ústupu. Dále popisuje britské pronásledování a následný noční boj, během kterého se německým lodím podařilo dostat se do domovských přístavů. V sedmé kapitole je představen pohled obou mocností na výsledek bitvy a jaký měla vliv na další vedení války v Severním moři. Rovněž se zmiňuje o lodích, které se během bitvy potopily a nejdůležitějších lodích, které vyžadovaly po bitvě náročnější opravy.

K získání informací týkajících se činnosti obou loďstev po začátku války a následným střetnutím a událostem, ke kterým v Severním moři došlo do bitvy u Jutska autor primárně využíval sérii knih od Jaroslava Hrbka *Velká válka na moři. Rok 1914–1916*. Další publikace použité k zorientování se v mnoha střetnutích a vybrání těch nejpodstatnějších byla kniha Geoffreyho Benneta *Naval Battles of the First World War* a kniha od Vladimíra Hynka a kol. *Válečné lodě 3. První světová válka*. K popisu plánování bitvy a jejímu samotnému průběhu primárně sloužila kniha Jiřího Kovaříka *Jutsko 1916. Největší námořní bitva Velké války*, která nejen předkládá podrobný popis bitvy a okolností za kterých k ní došlo, ale rovněž je doplněna o citované rozkazy vydávané před i během bitvy a úryvky z korespondence a deníků prostých námořníků i vysokých důstojníků obou stran účastnících se bitvy. Ze zahraničních zdrojů autor ke stejnému účelu využil knihu Gilla Clifforda *What Happend at Jutland. The Tactics of the Battle*. V posledních dvou zmíněných knihách se rovněž objevují podrobná schémata bitvy, která usnadňovala orientaci v pohybech jednotlivých lodí a flotil. Dalším zdrojem informací o průběhu bitvy a též událostech po ní se staly knihy od Donalda Macyntirea *Jutland* a Johna Costella *Jutland 1916*. Během psaní práce a vyhledávání použitelných zdrojů se autor snažil vyhýbat, či alespoň kontrolovat informace obsažené v dílech, která pocházela z doby blízké první světové válce a autorům britské a německé národnosti. V těchto dílech byly často vynechávány informace potřebné k vytvoření objektivního a kompletního pohledu na vývoj situace nejen v samotné bitvě, ale i během ostatních námořních střetnutí během války. Jako příklad lze uvést knihu Nicholase Jellicoea *Jutland. The Unfinished Battle* nebo knihu Reinharda Scheera *Germany's High Sea Fleet in the World War*.

2 Pozice obou loďstev a prvořadé cíle

Námořnictva obou velmocí reagovala na začátek války velmi rozdílně. Hlavním faktorem bylo to, kde se lodě jednotlivých velmocí nacházely. Záložní druhá a třetí flotila britské *Grand Fleet* se nedávno vrátily z vojenského cvičení v Lamanšském průlivu. V okamžiku, co se britské vládě doneslo, že Rakousko-Uhersko vstoupilo do válečného stavu se Srbskem, byla vyhlášena bojová pohotovost. První flotila byla vyslána k Orknejím, kde měla v případě vypuknutí války bránit německým lodím v proplutí na oceán, zatímco druhá flotila zůstávala v Portlandu. Jejím úkolem bylo bránit Lamanšský průliv. Po zahájení německého postupu přes Belgie poslala Velká Británie do Německa ultimátum, ve kterém požadovala okamžité stažení jejich jednotek. Ultimátum zůstalo bez odezvy, a Velká Británie tedy vyhlásila 4. srpna 1914 Německu válku.¹

V okamžiku, kdy se v Německu dozvěděli, že Rakousko-Uhersko a Srbsko jsou ve válečném stavu, byla německá *Hochseeflotte* stažena ze své rutinní návštěvy norských vod zpět na základnu Wilhelmshaven v zátocce Jadebusen. Německé lodě neopustily základnu ani poté, co se ocitly s Británií ve válečném stavu. Jedinou výjimku tvořily ponorky provádějící průzkum, a minonoska *Königin Luise*. Primárně podnikané akce německými loděmi byly patroly ve vodách mezi základnou a silně opevněným ostrovem Helgoland.²

Velká Británie, která byla jednak závislá na námořních komunikacích a rovněž sloužila jako průmyslové a finanční centrum svých kolonií a dominií, si nemohla dovolit všechny své válečné lodě ponechat v přístavech. Na prvním místě pro britské námořnictvo na začátku války mělo být poskytovat na moři ochranu obchodním a zásobovacím lodím před ostatními mocnostmi. Na druhém místě stálo vytvoření blokády nepřátelských mocností a přerušení jejich námořního obchodu. V nemalém množství případů musely britské lodě taktéž dopravovat své expediční sbory přes Lamanšský průliv do Francie na frontu.³

Hlavním úsekem, který patrolovaly britské lodě, bylo území mezi Shetlandskými ostrovy a norským pobřežím. Pro bezpečnost britského pobřeží a zdejších námořních komunikací musel být střežen také Lamanšský průliv. K tomuto účelu byla 7. září 1914 obnovena *Channel Fleet* se základnou v Portsmouthu a Devonportu. V Atlantském

¹ KOVAŘÍK, Jiří, *Jutsko 1916, Největší námořní bitva Velké války*, Třebíč 2014, s. 63–64.

² Tamtéž, s. 64–66.

³ HRBEK, Jaroslav, *Velká válka na moři. Rok 1914*, Praha 2001, s. 61–63.

oceánu chránilo největší námořní komunikace sedm britských eskader, které byly ovšem posíleny několika francouzskými křižníky. Ve Středozezemním moři měla nejvíce lodí Francie, ale i tak se zde nacházela *Mediterranean Fleet* se základnou na ostrově Malta. Nejvýznamnější britské kolonie a britská dominia rovněž disponovala větším či menším počtem válečných lodí, jež sloužily k obraně pobřeží a tamějších námořních komunikací (*Eastern Fleet* se sídlem v Hongkongu, *East Indies Station* se sídlem v Singapuru a *Cape Station* se sídlem v Kapském Městě). Jedinou výjimku tvořila Kanada, jejíž loďstvo se ocitalo teprve ve fázi příprav.⁴

V roce 1914 mělo Německo druhou největší námořní flotilu na světě. *Hochseeflotte*, která tvořila většinu jeho námořních sil, se na začátku války nacházela v již zmíněné hlavní německé základně Wilhelmshaven. Menší základny bylo možno rovněž nalézt na ostrovech Helgoland anebo Sylt. V Baltském moři sloužilo jako hlavní námořní základna město Kiel. Počet zde shromážděných lodí byl sice nevelký, ale díky prohloubení Kielského průplavu se mohly lodě volně přesouvat mezi Severním mořem a Baltem. Mimo německé vody operovaly už jen malé svazy lodí, které se nemohly měřit s námořními silami dohodových mocností. Nejsilnější byla *East Asia Squadron* operující v zálivu Ťiao-čou v čínských vodách. Hlavním cílem těchto menších svazů se stalo narušování námořního obchodu mezi Velkou Británií a jejími spojenci. Právě kvůli malému počtu plavidel si však žádný z výše zmíněných svazů nemohl dovolit rozsáhlejší bitevní střetnutí. Vyhybat se velkým střetům měla za cíl i *Hochseeflotte* v Severním moři. Tam mělo nejprve dojít k oslabení britského loďstva pomocí minových polí a útoky ponorek, zatímco hlavní síly zůstávaly v prozatímní nečinnosti.⁵

⁴ Tamtéž, s. 63–64.

⁵ Tamtéž, s. 68–69.

3 Nejdůležitější události na moři do bitvy u Jutska

Nejen ve světě, ale i v domácích přístavech měla Velká Británie nad Německem převahu v počtu lodí, proto bylo německému velení jasné, že velký rozhodující střet *Hochseeflotte* a *Grand Fleet* by pro ně skončil katastrofálně.⁶ Jako první však stejně udeřilo Německo, když se den po vyhlášení války Velké Británie Německu 5. srpna 1914 v ústí řeky Temže objevila již výše zmíněná minonoska *Königin Luise*. Té se sice podařilo naklást do řeky miny, ale o den později ji dostihl křižník *Amphion* a po krátkém boji ji potopil. Ironií osudu, však samotný *Amphion* při návratu na základnu v *Harwichi* najel na minonoskou nastražené miny a potopil se.⁷

Minonosky byly celkově velkou hrozbou pro britské lodě. To se opět ukázalo 27. října 1914, kdy britský superdreadnought *Audacious* najel v časných ranních hodinách na minu, kterou položila minonoska *Berlin*. Ta vyplula ze svého domovského přístavu koncem září a podařilo se jí rozmístit miny u západních břehů Skotska a severních břehů Irska. Samotný *Audacious* se v okamžiku nehody pohyboval ve cvičných vodách na cestě na základnu Lough Swilly. Výbuch byl tak slabý, že mu zprvu nikdo nevěnoval pozornost. Buď kvůli nedbalosti, nebo kvůli podcenění situace nebyl ani vydán rozkaz k uzavření přepážek, které by byly zabránily zaplavení větší části podpalubí vodou. Předpokládalo se, že loď by měla stihnout doplout na základnu, ale když se o dvě hodiny později dostala voda nejdříve do strojovny a brzy poté k turbínám, začala neprodleně evakuace a doprovodná plavidla se snažila již nehybnou loď odtáhnout do bezpečí přístavu. Ani tento plán neuspěl a po pár hodinách se loď zcela potopila. Mezi členy posádky nedošlo překvapivě k žádným ztrátám na životech. Jedinou obětí se stal důstojník křižníku *Liverpool*, vzdáleného od místa nehody 730 metrů. Toho smrtelně zasáhl kus plátování superdreadnoughtu, který se utrhł při výbuchu munice během potápění.⁸

Vzhledem k námořní historii Velké Británie každý očekával že velká rozhodující bitva přijde brzy po počátku války. První bitvou se stal výpad do německých vod s cílem vytlákat část německé *Hochseeflotte*. Ke střetu došlo v Helgolandské zátocy, kde byl potopen jeden německý torpédoborec. Ze zátoky Jadebusen sice vypluly posily, které donutily Brity k ústupu, ale ten byl brzy zastaven nečekaným příplutím posil v podobě

⁶ JACKSON, Robert, *Války na moři. Od První světové války do současnosti*, Praha 2018, s. 22.

⁷ O'HARA, Vincent, *Clash of Fleets. Naval Battles of the Great War*, Annapolis 2017, s. 49.

⁸ KOVAŘÍK, s. 71.

pěti bitevních křižníků admirála Davida Beattyho. V Následném střetu se podařilo potopit další tři německé křižníky, kdežto na britské straně k žádným ztrátám nedošlo. Německá admirálita se touto porážkou utvrdila v názoru, že by se měla větším střetnutím na moři vyhýbat.⁹

Třebaže v prvním roce probíhající války nedošlo k žádné významné bitvě, Německo nepřestávalo cítit neustálý tlak britských námořních sil na své lodě a pobřeží. O to skeptičtěji byl přijat rozkaz císaře Viléma II. o zachování loďstva v netknutém stavu. Argumentem pro toto rozhodnutí měla být možnost budoucích mírových jednání. Proti pokračování malých výpadů do Severního moře nicméně žádné výhrady vzneseny nebyly. Právě k takové akci, která se změnila v mohutnou srážku obou námořních velmocí, došlo 24. ledna 1915. Po zjištění přítomnosti britských lodí v blízkosti Helgolandského zálivu byl vyslán kontradmirál Franz von Hipper s cílem vypátrat, co mají nepřátelské lodě v plánu, a případně je zničit. Rádiový rozkaz míněný pro Hippera ovšem Britové zachytili a dešifrovali v místnosti číslo 40.¹⁰ Cíl německých lodí i přes znalost rozkazu však stále nebyl zjevný, a proto viceadmirál David Beatty zanedlouho poté obdržel příkaz vyplout za nepřítelem a zjistil jej. Z následné bitvy, která se odehrála u Doggerbankské mělčiny, vyšla vítězně Beattyho eskadra složená z křižníků *Lion*, *Tiger*, *Invincible*, *New Zealand* a *Princess Royal*. Hipper, který měl pod svým velením pouze křižníky *Seydlitz*, *Moltke*, *Derfflinger* a obrněný křižník *Blücher* (ten se v průběhu bitvy podařilo potopit), musel pod náparem přesily potupně ustoupit. Před totální porážkou jej zachránilo jen to, že Beattyho vlajková loď *Lion* byla zasažena, a proto bylo nezbytné viceadmirála přesunout na *Princess Royal*. Tato událost způsobila zmatek, jehož Hipper využil k útěku.¹¹

Na 24.–25. dubna 1916 byla admirálem Reinhardem Scheerem naplánována další, a co se významnosti týče, poslední velká akce (na víc než rok) německé *Hochseeflotte*. Tou mělo být bombardování přístavních měst Lowestoft a Yarmouth s cílem rozdělit síly Grand Fleet a donutit ji více chránit skotské břehy. Jejich následný návrat, spojený s nutností doplnit uhlí a provést nezbytné opravy, měl být později využit k dalším akcím. První problémy na německé straně nastaly hned první den po zahájení akce, když na cestě k městům najel křižník *Seydlitz* na minu a utrpěl poškození natolik rozsáhlá, že se musel

⁹ WESTWELL, Ian, *První světová válka. Den po dni*, Praha 2004, s. 26–27.

¹⁰ Tajná místnost v rámci britského ministerstva admirality, jejímž cílem bylo rozluštit nepřátelské kódované zprávy.

¹¹ BENNET, Geoffrey, *Naval Battles of the First World War*, Barnsley 2005, s. 201–209.

vrátit zpět. Zbylé křižníky *Lützow*, *Derfflinger*, *Moltke* a *Von der Tann* pod velením viceadmirála Bödickera již bez problémů dopluly k přístavu Lowestoft a zahájily desetiminutovou palbu. Z přístavu Harwich vyrazil na pomoc menší svaz tří lehkých křižníků a osmnácti torpédoborců pod velením admirála Tyrwhitta s cílem německé křižníky odlákat. Tento záměr se jim ovšem nepodařilo přetavit v úspěch. V Yarmouthu se opakoval podobný scénář jako u prvního přístavu a pak se německá děla obrátila k Harwitchskému svazu. Ten sice utrpěl několik těžkých zásahů a ztrát na životech, ale brzy pochopil, že bitva by pro něj mohla skončit katastrofálně a téměř ihned se obrátil na ústup. Bödicker mohl dosáhnout velkého vítězství nad Tyrwhitem, kdyby se rozhodl k pronásledování, ale jelikož obdržel hlášení o přibližujících se britských ponorkách, raději se hbitě stáhl. Celá operace ve finále nepřinesla kýžený výsledek, tedy rozdělení britských námořních sil. Neočekávané vítězství nad Harwitchským svazem nebylo Bödickerovi kvůli zprávě o britských posilách rovněž dopřáno.¹²

3.1 Cesta k první neomezené ponorkové válce 1915

Přestože se německým lodím nedařilo v přímých střetech, slavili jisté úspěchy nejen s již zmíněnými minonoskami, ale také s ponorkami. Již 22. září 1914 jediná německá ponorka *U-9* pod velením kapitána Otty Weddigena potopila hned tři britské obrněné křižníky *Aboukir*, *Cressy* a *Hogue* nedaleko Nizozemského přístavu IJmuiden.¹³ Mezi Britskou admirálostí i veřejností porážka vyvolala pocity zděšení a pobouření. Hlavním důvodem tak ponižující porážky bylo podceňování schopností ponorek a nedodržování předepsaných pravidel plavby (všechny tři lodě pluly pomalu kvůli šetření uhlím a přímým, nikoliv klikatým kursem, který by zhoršoval zaměření nepřítelem).¹⁴

Ponorky jako nová zbraň představovaly pro *Grand Fleet* obrovské nebezpečí. V britských vodách i přesto chyběly i ty nejzákladnější obranné prvky, jako jsou například protiponorkové sítě na lodích či bóje. I v těch největších námořních základnách jako Scapa Flow nebo Rosyth bylo také takřka nemožné sehnat reflektory. Důvodem této nedbalosti britské admirality byl jednoduchý předpoklad, tedy že 450 mil, které leží mezi Helgolandem a hlavní základnou *Grand Fleet* Scapa Flow, představuje pro ponorky příliš velkou vzdálenost k účinnému útoku. Ke spěšnému dozbrojování pobřeží a lodí se přikročilo až těsně před začátkem války, a to z iniciativy admirála Jellicoea. Patřilo

¹² KOVAŘÍK, s. 118–120.

¹³ JACKSON, s. 24.

¹⁴ HYNEK, Vladimír a kol., *Válečné lodě 3. První světová válka*, Praha 1988, s. 305.

k tomu potápění starých obchodních lodí určených k sešrotování, rozmístění děl malé ráže na strategická místa podél řek či zřízení stálé pozorovatelské služby. Přípravy byly ovšem kvůli pomalému tempu dokončeny až v polovině roku 1915. V mezidobě se nejlepší obranou stal pohyb – totiž neustálé přesouvání jednotlivých flot z jedné základny do druhé kdykoliv se zjistilo, že má dojít k nějaké akci německých ponorek.¹⁵

Bitva u Doggerbanku v roce 1915 sice byla jedinou větší námořní bitvou v Severním moři, to ale neznamenalo, že zde k žádným akcím nedocházelo. Německé a britské lodě sice stále vyplouvaly z přístavů, ale jen dvakrát se na moři nacházely ve stejnou dobu a nikdy se nestřetly. Cíl německé *Hochseeflotte* zůstával stejný jako v předešlém roce, tedy zachovat co největší počet lodí a utkat se pouze s částí britského loďstva, popřípadě mu způsobovat škody pomocí min, potažmo ponorek a tím ho postupně zničit. Vzhledem ke skutečnosti, že za celý rok opustily německé lodě přístav pouze pětkrát, lze předpokládat, že hlavní prioritou bylo zachování mohutnosti loďstva. To britské pokračovalo při vyplouvání na moře v průzkumných plavbách, které ale nikdy nemířily příliš hluboko do nepřátelských vod. Mezi další důvody opouštění přístavů se řadila též průběžná taktická cvičení nebo potřeby spojené s udržením obchodní blokády.¹⁶

Právě existence obchodní blokády donutila německou admirálitu 4. února 1915 prosadit u císaře zahájení neomezené ponorkové války, i když ne na dlouho (chyběla podpora vlády a zbytku armády). Tímto aktem se oblast kolem Britských ostrovů včetně Lamanšského průlivu stala válečnou zónou, což způsobilo, že se Spojené království rovněž dostalo do jisté formy obchodní blokády, protože německé ponorky potápěly všechny obchodní lodě bez varování.¹⁷ V průběhu několika měsíců, kdy probíhala totální ponorková válka, se sice německým ponorkám podařilo zničit mnoho britských, respektive dohodových obchodních lodí, ale bylo mezi nimi i vysoké procento lodí patřících neutrálním zemím jako USA, nebo Norsko. To samozřejmě mělo za následek zhoršování vztahů s těmito zeměmi, což si Německo nemohlo dovolit. Nakonec byl zahraniční tlak (hlavně z USA) natolik veliký, že sám Vilém II. coby vrchní velitel německé armády 18. září 1915 vydal rozkaz o ukončení ponorkových operací u

¹⁵ Tamtéž, s. 97–98.

¹⁶ HRBEK, Jaroslav, *Velká válka na moři. Rok 1915*, Praha 2001, s. 127–128.

¹⁷ LUNDEBERG, Philip, *The German Naval Critique of the U-Boat Campaign. 1915-1918*. In: *Military Affairs* 27, 1963, 3, s. 107–108.

západního pobřeží Británie a v Lamanšském průlivu. V Severním moři ponorky operovaly stále, ale pouze v souladu s kořistním právem.¹⁸

¹⁸ HRBEK, *Rok 1915*, s. 143–147.

4 Porovnání sil Hochseeflotte a Grand Fleet před bitvou u Jutska

Početní převaha a tím zdánlivě i výhoda v boji byla po vyplutí obou nepřátelských loďstev jednoznačně na britské straně. Hlavní síly *Grand Fleet* byly tvořené 1. a 4. bitevní eskadrou, 3. eskadrou bitevních křižníků, 2. eskadrou křižníků, 4. eskadrou lehkých křižníků, 4. a 12. flotilou torpédoborců a 11. flotilou torpédoborců pod velením admirála Johna Jellicoea (vlajková loď *Iron Duke*). Během cesty na místo budoucí bitvy se k němu připojila 2. bitevní eskadra, 1. eskadra křižníků a zbytek 11. flotily pod velením viceadmirála Martyna Jerrama (vlajková loď *King George V*). Poslední část britských sil byla tvořena 1. a 2. eskadrou bitevních křižníků, 1., 2., a 3. eskadrou lehkých křižníků a 1., 13., a částí 9. a 10. flotily torpédoborců. Ty spadaly pod velení viceadmirála Davida Beattyho (vlajková loď *Lion*). Celkově tedy byly spojené britské síly složeny z 28 bitevních lodí, 9 bitevních křižníků, 8 obrněných a 26 lehkých křižníků a 78 torpédoborců.¹⁹

Naproti tomu stála německá *Hochseeflotte*, kterou tvořilo méně lodí, ale měla na své straně jiné výhody²⁰. První části loďstva, která vyplula na moře velel viceadmirál Franz Hipper (vlajková loď *Lützow*). Sestávala se z 1. a 2. předzvědné skupiny doprovázené 2., 6. a 9. flotilou torpédoborců. Celkem měl Hipper k dispozici 5 bitevních křižníků, 5 lehkých křižníků a 30 torpédoborců. S jádrem německého loďstva vyplul admirál Reinhard Scheer (vlajková loď *Friedrich der Grosse*). Tvořilo 1. a 3. eskadra bitevních lodí. To bylo doprovázeno 4. předzvědnou skupinou, 3., 5. a 7. flotilou a polovinou 1. flotily torpédoborců. Povolení k účasti na akci se nakonec dostalo i „pětiminutové flotile“²¹ tvořené zastaralými loděmi, tzv. pre-dreadnoughty vedené kontradmirálem Franzem Mauvem. Němci tedy vyslali na moře 16 bitevních lodí, 5 bitevních křižníků, 6 řadových lodí, 11 lehkých křižníků a 61 torpédoborců.²²

4.1 Scheerův plán a vyplutí Hochseeflotte

Po neúspěšném pokusu admirála Bödickeroa o rozdělení Britských sil a zasazení citelného úderu přišel Admirál Scheer jako vrchní velitel námořních sil s novým plánem útoku s chytrým využitím ponorek. Prvním datem, na který byl naplánovaný nový a

¹⁹ HRBEK, Jaroslav, *Velká válka na moři. Rok 1916*, Praha 2001, s. 31–33.

²⁰ Německé lodě měly obecně silnější pancéřování a lépe situované muniční sklady, které nebyly tak náchylné k zášlehu při zásahu lodí jako jejich britské protějšky.

²¹ Posměšné označení odvozuující průměrnou délku životnosti lodí v případném boji s nepřítelem

²² HYNEK, s. 299–300.

mohutnější útok na britské pobřeží byl 17. květen 1916.²³ Cílem nyní mělo být přístavní město Sunderland na východoanglickém pobřeží. Jednalo se tentokrát o dobře opevněný přístav s vojenskými zařízeními. Stejně jako u předešlé akce, mělo německé ostřelování města vylákat část britské flotily k již zmíněným Doggerbankským mělčinám, kde by se posléze střetla s 1. a 3. bitevní eskadrou admirála Hippera podporovanou svazy lehkých křižníků a torpédoborců. Ponorky chtěl Scheer vyslat o pár dní dříve aby vyčkávaly před hlavními britskými přístavy, u Fríských ostrovů a u východního ústí Lamanšského průlivu. Jejich úkolem mělo být hlídkování a po vyplutí lodí nečekaný útok. Počítalo se i se zapojením zepelínů, které měly zamířit k Rosythu, k ústí řeky Humber a na sever k Jutsku.²⁴

Kvůli nutným opravám jiných klíčových plavidel musel být plán nakonec odložen na 23. květen 1916, ale i přes to byly do Severního moře vyslány ponorky, s úkolem vyhledávat nepřátelské lodě. Počínaje stejným datem mělo také několik ponorek zaujmout pozice u britských břehů. Tyto ponorky byly rozdělené do sektorů, v nichž se mohly volně pohybovat, ale musely zůstat skryté, dodržovat radiové ticho a deset dní čekat na příležitost, či signál k přesunu. Klíčovou roli hrálo deset ponorek, které zaujaly pozice právě před Scapa Flow a Rosythem. Ty měly stejné pokyny jako ostatní, ale čekaly na signál v podobě věty: „*Vezměte v úvahu, že nepřátelské síly mohou vyplout.*“²⁵ Tato věta oznamovala, že *Hochseeflotte* opouští přístavy, a že velitelé ponorek mají být připraveni na možné vyplutí britských lodí. Špatnou zprávou pro tyto ponorky bylo oznámení o dalším odložení plánu z důvodu objevení dalších problémů na *Seydlitzu* (protékání a netěsnění přepážek v podpalubí). Novým datem zahájení akce se stal 30. květen 1916.²⁶

Toho dne přišel dlouho očekávaný signál, který oznamoval vyplutí *Hochseeflotte* na přelomu 31. května a 1. června 1916. Vzhledem k tomu, že ponorky rozmístěné v Severním moři měly k 1. červnu rozkaz se vrátit, nebylo už možné akci nijak odkládat. Když se tedy 30. května v 15:00 admirál Scheer dozvěděl od velitele divize vzducholodí kapitána Strassera, že se objevila nová komplikace v podobě špatného počasí, které znemožňovalo použití zepelínů k průzkumu plánované trasy, raději plán akce pozměnil.

²³ Datum, kdy měl být opraven křižník *Seydlitz*, který při posledním výjezdu na moře najel na minu.

²⁴ KOVAŘÍK, s. 123.

²⁵ Tamtéž, s. 124.

²⁶ FROST, Halstead, Holloway, *The Battle of Jutland. The definitive work on the subject*, London 2020, s. 74–75.

Nový směr vyplutí mělo být Jutsko, kde, jak se domníval, nebude zepelíny potřebovat, a i tak jistě narazí na menší britské svazy, nebo obchodní lodě. Všem kapitánům lodí, které se měly účastnit akce přišly krátce po sobě dvě kódované zprávy. V té první, která dorazila krátce po 15:00 byl oznámen nový cíl plavby a ve druhé byly rozděleny úkoly jednotlivým eskadrám. Konečně 31. května 1916 ve 3:30 ráno byla akce zahájena a k Jutsku vyplulo na 99 německých válečných lodí.²⁷

4.2 Vyplutí Grand Fleet

To, že Němci plánují nějaký druh operace si Britové uvědomili až 30. května, když se jim donesly nepřiliš jasné informace o zvýšené aktivitě v ústí řeky Jade. Tu si admirálita spojila s větším počtem operujících ponorek v Severním moři v posledních několika dnech. Admirál Jellicoe, jako vrchní velitel britského námořnictva byl proto informován zatím pouze o možnosti, že *Hochseeflotte* v nejbližší době vypluje na moře. Jistotu získaly až v 18:00 téhož dne, kdy místnost číslo 40 zachytila kódovanou zprávu „31 Mai GG2490“, která měnila německý cíl ze Sunderlandu na Jutsko. V té době samozřejmě nevěděli, o co se jedná, jelikož se zprávu nepodařilo rozkódovat, ale již bylo jasné, že *Hochseeflotte* vypluje, proto Jak admirál Jellicoe, tak admirál Beatty obdrželi telegram s rozkazem vyplout a spojit své síly u Long Forties (prostor v Severním moři asi 100 mil na východ od skotského Aberdeenu).²⁸ Hlavní síly vedené admirálem Jellicoeem vypluly ze Scapa Flow, viceadmirál Jerram z přístavu Cromarty a admirál Beatty z Rosythu. Ještě před půlnocí dostali Britové na moře 151 lodí. To, že se jim podařilo opustit přístavy o více jak tři hodiny dříve, než samotní Němci bylo ukázkou nejen skvělého výcviku, ale podařilo se tak i díky dvěma prostým signálům vydaným před vyplutím. Ten první znamenal rozkaz pro všechna plavidla nabrat páru k rychlosti 18 uzlů, a druhý udával pořadí ve kterém jednotlivé eskadry opustí přístav.²⁹

Jakmile opustily britské lodě přístav, vystavily se nebezpečí v podobě ukrytých německých ponorek, které čekaly na svých pozicích, ale smluvený signál obdržely jen dvě z nich, *U66* a *U32*, které byly před Rosythem. *U32* přibližně ve 4:00 spatřila křižníky *Galatea* a *Phaeton*, ale při pokusu o výstřel se zasekl vysunutý periskop, který jeden z křižníků zpozoroval a ponorce se vyhnul. Současně vyrazil směrem k ponorce s úmyslem ji taranovat, proto kapitán ponorky musel dát rozkaz k ponoření. Po

²⁷ BENNET, s. 223–224.

²⁸ FROST, s. 92–93.

²⁹ KOVARÍK, s. 130–131.

půlhodinovém ponoření a opětovném vynoření zjistila obsluha periskopu, že křižníky jsou již z dostřelu. Kapitán-poručík Spiegel velící *U32* jen nechal vysunout anténu a poslal zprávu, že Rosyth opustily dva křižníky s několika torpédoborci. Ponorka *U66*, která zpozorovala eskadru pod vedením viceadmirála Jerrama zhruba 60 mil od Peterheadu (město v Aberdeenshire), se také pokusila vystřelit, ale stejně jako *U32* se jí to nepodařilo. Na palubě sice nenastaly žádné technické potíže, ale špatná viditelnost způsobená mlhou zapříčinila, že když mělo dojít k výstřelu torpéd, křižník *Duke of Edinbrugh* změnil prudce směr a zmizel v mlze. Ve stejném okamžiku byl periskopem spatřen torpédoborec mířící na ponorku, proto byl stejně jako u *U32* vydán povel k ponoření. Po vynoření už bylo v dálce vidět jen obrysy lodí. Ponorkou vyslaný signál o počtu lodí a jejich směru byl ovšem chybný, jelikož kapitán ponorky se nechal zmást klikatým kursem lodí a místo správného směru východoseverovýchod nahlásil severní kurs. *U32* nebyla schopna udat přesný kurs lodí, které spatřila.³⁰

Německá dešifrovací stanice v Neumünster obě zprávy od ponorek sice obdržela, ale neměla dostatek informací, ze kterých by se dalo vyvodit, že vyplutí *Grand Fleet* z přístavů předznamenává nějakou větší koordinovanou akci. *Hochseeflotte* proto dál mířila na sever k Jutsku s představou, že se střetne s jedním z dvou svazů, o kterých věděli. Kvůli chybě během komunikace mezi místností číslo 40 a oddělením pro plánování námořních akcí, která zapříčinila, že si Jellicoe i zbytek vedení mysleli, že se Scheerova vlajková loď *Friedrich der Grosse* stále nachází v přístavu, neměla ani britská admirálie tušení, že pluje vstříc tak mohutné flotile nepřátelských lodí.³¹

³⁰ KOVAŘÍK, s. 132–133.

³¹ JELICOE, Nicholas, *Jutland. The Unfinished Battle*, Barnsley 2016, s. 102–103

5 První kontakt

Když posádky britských lodí opouštěly 30. května 1916 přístavy v tak velkém spěchu, očekával se významný střet s nepřítelem. Po několika hodinách plavby ovšem stále nic nepoukazovalo na to, že by se nepřítel objevil. Muži na obou stranách byli však stále připraveni a plni odhodlání nepřítele zničit, jak lze soudit z dobových zápisů z korespondence či deníků účastníků bitvy. Vlajkový kapitán Chatfield na britské lodi *Lion* si zapsal: „*Byli jsme připraveni na bitvu, doufali jsme v ni a věřili si, vedl nás ostatně velitel, kterému každý důstojník, poddůstojník i námořník důvěřoval.*“³² Z německé strany lze uvést korvetního kapitána Hase, který své pocity před bitvou líčil takto: „*Spalovalo mě toužebné přání, aby se náš hrdý Derfflinger dostal do střetu se sobě rovným anglickým bitevním křižníkem. Myšlenka na to mě pronásledovala dnem i nocí.*“³³

Jako první se měly střetnout lodě pod velením admirála Beattyho a admirála Hippera, které pluly ve svých flotilách jako první a jejichž kurs tvořil téměř dokonalý pravý úhel. To se změnilo ve 14:00, kdy Beatty nařídil změnit kurs na sever, kde byl prostor, ve kterém se měl spojit se zbytkem *Grand Fleet*. Zhruba v 15:00 se Beatty nacházel necelých 10 mil od prostoru koncentrace. Tou dobou se ve vzdálenosti asi 16 mil pohybovalo levé křídlo Hipperova svazu (lehký křižník *Elbing* s třemi torpédoborci). Asi v polovině tohoto šestnáctimílového intervalu se nečekaně objevil dánský parník *N. J. Fjord*. Na *Elbingu* jej spatřili dříve než Britové a vyslali k němu torpédoborce *B109* a *B110*, aby provedly rutinní prohlídku. V jejím průběhu zpozorovali parník z druhé strany i Britové, kteří poslali křižník *Galatea*, aby udělal totéž. Po zahlédnutí obou německých torpédoborců se ke křižníku *Galatea* přidal ještě křižník *Phaeton* s cílem nepřítele dostihnout a zničit. Oba německé torpédoborce odrazily od dánského parníku a vyrazily nazpět ke svým lodím. Jako první zahájil palbu na torpédoborce křižník *Galatea*, ale minul. Palbu opětoval křižník *Elbing*, kterému se na vzdálenost 9 mil podařilo zasáhnout můstek křižníku *Galatea*. Tyto výstřely znamenaly zahájení bitvy u Jutska. Kdyby dánský parník nebyl spatřen a nebyly kvůli němu vyslány ony dva křižníky, bitva by byla zahájena nejdříve o hodinu později a celá denní část bitvy by pravděpodobně neproběhla.³⁴

³² KOVAŘÍK, s. 140.

³³ Tamtéž, s. 142.

³⁴ LONDON, Charles, *Jutland 1916. Clash of the Dreadnoughts*, Oxford 2000, s. 38–39.

Po zásahu německým granátem a neúspěšném opětování palby se britské křižníky v čele s *Galateou* rozhodly ustoupit. Křižník *Elbing* srovnal kurs s britskými loděmi a zahájil společně s třemi doprovodnými torpédoborci pronásledování. Od zbytku německých sil se k bojujícím lodím začaly přibližovat lehké křižníky *Frankfurt* a *Pillau* se skupinou svých torpédoborců. Z *Frankfurtu* sice bylo vysláno několik salv směrem k britským lodím, ale těm se během pár minut od začátku pronásledování povedlo dostat se z dostřelu. Jak Hipper, tak Beatty se zbytkem svých lodí v té době již byli zpraveni o přítomnosti větších nepřátelských sil. Hipper obrátil zbytek svých sil směrem na západoseverozápad a Beatty otočil směrem jihovýchod, čímž se k sobě začali přibližovat. Kolem 16:30 byly na východě Brity spatřeny německé křižníky ve vzdálenosti asi 15 mil. Beattymu sice scházely čtyři bitevní lodě z 5. eskadry,³⁵ které kvůli chvilkovému problému v komunikaci mezi nimi a vlajkovou lodí zaostávaly asi o pět mil, ale i tak byl přesvědčen, že se se svými šesti bitevními křižníky³⁶ může Hipperovi postavit. Obě strany srovnaly rychlost svých lodí a upravily kurs tak, aby jim nebránil ve výhledu kouř z komínů. Přestože již k sobě byly obě flotily na dostřel, ani jedna strana nezahájila útok. Ze vzdálenosti asi osmi mil dvě v té době nejsilnější flotily na světě zahájily přesně v 16:48 palbu.³⁷

Německá palba se prokázala jako rychlejší a přesnější, neboť *Lion* byl zasažen hned dvakrát během tří minut od zahájení střetu. Během dalších 15 minut byly zasaženy i lodě *Tiger* a *Princess Royal* a první obětí bitvy se stal bitevní křižník *Indefatigable*, který po zásahu salvou střel nejprve vybočil z formace a v 17:04 se potopil. Jeho ztrátou vznikla v britském uskupení mezera, kterou se pokusil vyplnit viceadmirál Hugh Evan-Thomas velící zmíněným zaostávajícím lodím 5. eskadry. Beatty se mu to pokusil usnadnit tím, že změnil kurs více k jihu, čímž se na pár minut dostal z dostřelu německých lodí. Poté, co se vzdálenost mezi flotilami opět snížila, byla oboustranně obnovena palba. Kvůli Beattyho úhybnému manévru byl německý křižník *Derfflinger* nucen změnit cíl své palby z *Princess Royal* na *Queen Mary*. Ten se tak dostal pod soustředěnou palbu jak *Derfflingeru*, tak *Seydlitze* a po několika přesných zásazích od obou soupeřů šel křižník *Queen Mary* v 17:24 ke dnu. Mezitím v 17:15 tucet britských torpédoborců vyrazil k útoku na Hipperovu linii a v odpověď vypálilo 11 německých.³⁸ Obě strany vypálily na

³⁵ Konkrétně se jednalo o bitevní křižníky *Valiant*, *Barham*, *Malaya* a *Warspite*

³⁶ Beattyho hlavní síly tvořily bitevní křižníky *Lion*, *Tiger*, *New Zealand*, *Indefatigable*, *Princess Royal* a *Queen Mary*.

³⁷ CLIFFORD, Gill, *What Happend at Jutland. The Tactics of the Battle*, New York 1921, s. 60–65

³⁸ Tamtéž, s. 69–70.

nepřátelská plavidla torpéda ze vzdálenosti asi 6 mil, ale žádné z nich svůj cíl nezasáhlo. Ač na obou stranách bylo k dispozici více torpédoborců, silné vlnobití znemožnilo jejich nasazení. Výhodu díky výstřelu torpéd získali Němci alespoň tak, že úhybné manévry jejich lodí udělaly místo pro právě připlouvající loď admirála Scheera.³⁹

5.1 Beattyho ústup k severu

Admirál Scheer nechal na svých lodích vyhlásit bojový poplach již v 16:00, takže když se jeho lodě blížily k nepříteli, byly již připraveny k palbě. Rozkaz ke střelbě na britské lodě, které během předešlého boje utrpěly nejen značná poškození, ale i ztráty, byl vydán v 17:46. Beatty po objevení zbytku *Hochseeflotte*, o níž si myslel, že stále kotví v domovském přístavu, rychle pochopil, že za současné situace nemá šanci na výhru. Z toho důvodu vydal rozkaz všem lodím otočit o 180 stupňů a plout na sever. Loď pod velením Evan-Thomase signál nezachytily a pár minut ještě pluly vstříc německým plavidlům. V té době na odplouvající lodě již střílely Scheerovy připlouvající lodě, ke kterým se přidalo několik torpédoborců, ale bez úspěchu. Na druhé straně zaznamenali úspěch britské torpédoborce. Těm se podařilo zasáhnout příd' *Seydlitze*.⁴⁰

Evan-Thomasovi se podařilo otočit a zařadit se za prchajícího Beattyho, ale aby se mu to povedlo, byl nucen nastavit německým dělům boky svých lodí. Této výhody Němci sice využili a podařilo se jim nepříteli několikrát zasáhnout, ale ani jednu z lodí nedokázali potopit. V 17:55 zahájila *Hochseeflotte* v čele s Hipperovými křižníky pronásledování. Admirál Scheer v tuto chvíli stále neměl nejmenší tušení, že se od severozápadu blíží admirál Jellicoe se zbytkem *Grand Fleet*, na což Beatty spoléhal, neboť po nepodařeném pokusu zničit Hipperovy křižníky, nejlepší šanci teď skýtalo nalákání *Hochseeflotte* ke zbytku britských sil. *Grand Fleet* sice byla od bojiště vzdálena ještě přes 20 mil, ale mnohem blíže se nacházela 3. eskadra bitevních křižníků⁴¹ kontradmirála Horace Hooda, který byl vyslán napřed, aby Beattyho podpořil.⁴²

Ostřelování britských lodí stále pokračovalo. Zatímco Beattyho hlavní síly byly pod palbou svých prvotních soupeřů, tedy Hipperovy předzvědné skupiny,⁴³ Evan-Thomasova eskadra stála proti 5. a 6. divizi bitevních lodí Scheerovy flotily. Německá palba působila problémy hlavně Beattyho lodím. *Lion* a *Tiger* byly opět několikrát

³⁹ Tamtéž, s. 70.

⁴⁰ HYNEK, s. 272.

⁴¹ Tato eskadra se převážně skládala z bitevních křižníků *Invincible*, *Indomitable* a *Inflexible*.

⁴² HYNEK, s. 272–273.

⁴³ Její hlavní síly tvořily bitevní křižníky *Seydlitz*, *Derfflinger*, *Moltke*, *Lützow* a *Von der Tann*.

zasaženy, a proto se krátce po 18:00 torpédoborce *Onslow* a *Moresby* pokusily mu ulehčit zahájením torpédového útoku na německou 3. eskadru bitevních lodí. Tato snaha se nenesetkala s úspěchem z důvodu silné palby německého dělostřelectva. Podařilo se jim vystřelit pouze jediné torpédo, a to svůj cíl (bitevní loď *Kronprinz*) minulo. Krátce nato vydal Beatty rozkaz změnit kurs k severozápadu a zároveň nařídil Evan-Thomasovi ho krýt, čímž ale dostal 5. eskadru do velkého nebezpečí.⁴⁴

Evan-Thomasova 5. eskadra plula směrem na sever a neustále se přibližovala k linii německých lodí. Když ze vzdálenosti asi 11 mil zahájila palbu na nepřítele, *Barham* a *Valiant* se zaměřily na Hipperovy bitevní křižníky, zatímco *Warspite* a *Malaya* na Scheerovy bitevní lodě v čele jeho flotily.⁴⁵ Během prvních deseti minut se britským lodím podařilo několikrát zasáhnout nepřítele,⁴⁶ kdežto jediná zasažená loď na britské straně byl *Barham*. Mezitím se však Beattyho lodě dostaly z dostřelu, což znamenalo, že na 5. eskadru se přenesla pozornost Hipperových lodí spolu s částí flotily, jež ji měla na dostřel. Mezi bojujícími těžkými loděmi obou stran v té době rovněž docházelo k menšímu střetnutí, když se 1. a 3. eskadra britských lehkých křižníků přiblížila k německé 2. předzvědné skupině. Ta v 18:05 zahájila palbu na britskou 1. eskadru, jež plula asi 3 míle před třetí eskadrou. Britské lehké křižníky se však rychle stáhly k Beattyho lodím. V 18:10 vydal Evan-Thomas rozkaz zvýšit rychlost a pozměnit kurs na západ, aby se dostal z dostřelu některých německých lodí. Tento manévr 5. eskadře sice pomohl od střel Scheerovy flotily, ale Hipperovy lodě s ní i nadále držely dostřelovou vzdálenost. V 18:30 si Evan-Thomas uvědomil, že boj se pro něj nevyvíjí příliš příznivě, a vydal rozkaz zvýšit rychlost na maximum s cílem dostat svou eskadru z nebezpečí. Oběma stranám se podařilo nepřítele několikrát zasáhnout,⁴⁷ ale ani jedna neuspěla ve snaze potopit nepřátelské plavidlo. Loď *Malaya* sice byla ke konci střetu (18:35–18:37) zasažena jednou do přídě a dvakrát pod čáru ponoru, ale přestože se naklonila na pravobok, Němcům se ji potopit nepodařilo.⁴⁸

Beatty, který byl při zahájení ústupu na sever nucen se na chvíli vzdálit z boje a přenechat většinu boje Evan-Thomasovi, se v 18:25 rozhodl se znovu zapojit. V 18:35 vydal rozkaz svým čtyřem zbývajícím křižníkům změnit kurs zpět na severovýchod

⁴⁴ HRBEK, *Rok 1916*, s. 62–67.

⁴⁵ SUTHERLAND, Johnatan, *The Battle of Jutland*, Barnsley 2007, s. 101.

⁴⁶ *Seydlitz* byl zasažen třikrát a *Markgraf* a *Grosser Kurfürst* jednou.

⁴⁷ Britské lodě byly během boje zasaženy asi 20 granáty a německé 15.

⁴⁸ HRBEK, *Rok 1916*, s. 67–72.

s cílem se přiblížit k Hipperovi. Když se v 18:39 dostaly britské lodě k těm německým na vzdálenost asi 8 mil, zahájily palbu. Evan-Thomasovi lodě rovněž začaly pálit. Podle Hipperova rozkazu měly jeho lodě pálit na britskou 5. eskadru, ale zapadající slunce komplikovalo Němcům míření natolik, že museli na několik minut zastavit palbu. Britové naproti tomu měli viditelnost stále dobrou, proto nejen neustali s ostřelováním, ale začali se rovněž k nepříteli přibližovat. Hipper, pro kterého situace začínala být kritická (Jeho lodě utrhly během pár minut několik těžkých zásahů, ač on nebyl schopen efektivně opěťovat palbu), v 18:55 vydal rozkaz k prudkému obratu na východ s cílem dostat se z dostřelu.⁴⁹

⁴⁹ Tamtéž, s. 76–78.

6 Připlutí a rozvinutí Grand Fleet

Admirál Jellicoe, který rádiem obdržel jak zprávy z křižníku *Galatea* o střetu s německými křižníky v 15:20, tak i o brzkém zahájení boje mezi Hipperem a Beattym v 16:40, se snažil dostat na místo střetnutí co nejrychleji. Při obdržení poslední zprávy dělilo Jellicoea od bitvy přibližně 60 mil. Z důvodu, který je uveden výše, nařídil kontradmirálu Hoodovi s 3. eskadrou bitevních křižníků plout plnou parou vpřed, aby Beattyho podpořil před připlutím zbytku *Grand Fleet*.⁵⁰ Mezitím Jellicoe zformoval své lodě do sestavy, v níž šest eskader v čele s Dreadnoughtem, či superdreadnoughtem vytvořily šest kolon, okolo nichž byla rozestavěna menší plavidla, která fungovala jako ochranná bariéra proti případným útokům nepřátelských ponorek.⁵¹

Jellicoe, či spíše pravoboční část ochranného pásu lodí okolo hlavních sil *Grand Fleet* byla v 18:36 spatřena na severozápadě kontradmirálem Napierem (vlajková loď *Falmouth*), který velel 3. eskadře lehkých křižníků. Napier ihned signalizoval Jellicoeovým lodím, že na jihojihozápad od jeho vlajkové lodě se nachází lodě Beattyho, ale zpráva byla pochopena tak, že na jihojihozápadě se nachází nepřátelské lodě. Ty ovšem byly mnohem více na východ, s čímž Jellicoe, který měl svou představu o tom, jak se bitva asi vyvíjí, vůbec nepočítal. Dalším problémem byla Jellicoeova výše zmíněná formace, která sice byla výhodná po cestě na bojiště, ale pro boj nikoliv, jelikož lodě na sebe byly příliš natěsnané. Za jiných okolností by to nebyl problém, ale kvůli chybě v signalizaci Jellicoe neměl tušení, že Scheerova flotila, plující v kýlové formaci, která byla mnohem vhodnější k zahájení boje, se nacházela tak blízko. Kvůli této skutečnosti neměla *Grand Fleet* téměř šanci se seřadit do bojové formace před tím, než se dostane na dostřel německých děl.⁵²

Přibližně v 18:30, tedy o pár minut dříve, než byl spatřen Jellicoeův předvoj, se k bojišti blížil též Hood se svou 3. eskadrou bitevních křižníků. Podobně jako Jellicoe i on špatně odhadl Beattyho pozici, a proto se k bojišti blížil ze severovýchodu. Podle zvuků výstřelů byla zhruba určena poloha bojiště a nastaven kurs.⁵³ V 18:36 lehký křižník *Chester*, který byl součástí Hoodovy eskadry zahlédl blíže neurčené německé plavidlo.

⁵⁰ Lodě svěřené Hoodovi mohly plout rychleji než zbytek flotily, ve které se nacházely i starší lodě neschopné vyvinout příliš vysokou rychlost.

⁵¹ KOVAŘÍK, s. 160–161.

⁵² Tamtéž, s. 222–224.

⁵³ *The Fighting at Jutland. The Personal Experiences of Forty Five Officers and Men of the British Fleet*, Uckfield 2016, s. 159.

Nedlouho poté zahlédl další dva německé křižníky, které na něj zahájily palbu. Později bylo určeno, že se jednalo o 2. předzvědnou skupinu viceadmirála Bödickera. *Chester* se po spatření nepřítele okamžitě otočil směrem ke zbytku své eskadry, ale i tak byl několikrát zasažen.⁵⁴

V 18:55 se německé lodě konečně dostaly na dostřel Hoodovy eskadry a byla na ně zahájena palba. Několik minut poté dokázala Bödickerova předzvědná skupina rozeznat nejen Hoodovy lodě, ale rovněž velké množství bitevních lodí, které se k nim blížily ze severozápadu. Ty patřily z části k Beattyho flotile. S takovým množstvím lodí, které by na něj útočily z obou stran se neodvážil zahájit dlouhodobější boj, a proto v 19:00 přikázal prudký obrat na pravobok a zahájil ústup na jih k nedalekým lodím admirála Hippera. Lodi *Invincible* se však podařilo zasáhnout německý lehký křižník *Wiesbaden*, který tím přišel o oba hnací stroje a nebyl schopen plavby.⁵⁵ Na hlavní síly Hoodovy eskadry, která se střetávala s Bödickerovými loděmi se zatím zaměřily německé torpédoborce. V reakci na to Hoodova 3. eskadra provedla rovněž obrat na pravobok. Ač se většině lodí obrat podařil, torpédoborec *Shark* se stal další ztrátou pro Brity, když se mu v 19:15 zastavily stroje a přestalo fungovat kormidlo. O pár chvil později se začal potápět pod přesnou palbou německých torpédoborců. Když už bylo zjevné, že Bödicker unikl, obrátil Hood své lodě prudce doleva, aby se spojil s Beattym, což byl jeho prvořadý cíl.⁵⁶

Viceadmirál Bödicker krátce po sedmé hodině zahájil prudký obrat na pravobok. O svém úmyslu ovšem opomněl informovat zbytek svých lodí. Z toho důvodu křižníky *Elbing* a *Pillau* nestačily včas zareagovat a svůj úhybný manévr zahájily až po proplutí bodem obratu vlajkové lodi. Ač *Pillau* dostal zásah do kotelny, nijak ho to nezpomalilo a všechny lodě se v kýlové formaci dostaly z dostřelu Hoodových děl. Dobře na tom nebyl ani Hipper, který kvůli zhoršující se viditelnosti musel pár minut před sedmou hodinou zahájit úhybný manévr, aby se vyhnul možným ztrátám (jediný z jeho křižníků, který neměl nějaké vážnější poškození byl *Moltke*). Jako možnou cestu z problémů zvolil Hipper útok torpédoborci, které v 18:58 zaútočily, ale útok se ukázal jako neúčinný, protože žádné z německých torpéd britské lodě nezasáhlo. Ve stejném čase, kdy byl prováděn úhybný manévr jeho lodí a útok torpédoborců, obdržel Hipper zprávu od

⁵⁴ BUCHAN, John, *The Battle of Jutland*, London 1916, s. 19.

⁵⁵ FROST, s.198–199.

⁵⁶ HRBEK, *Rok 1916*, s. 81–82.

Bödickera o střetu s Hoodem. Stejnou zprávu obdržel o pár minut později rádiem Scheer. Tomu ustupující Bödicker navíc sdělil, že se jeho soupeři nachází na severovýchodě, ale kvůli okolnímu dýmu nebyl schopen rozpoznat typ lodí, které na něj střílely.⁵⁷

Zatímco se Bödicker přibližoval k bezpečné pozici u lodí Admirála Scheera, nechal za sebou výše zmíněný ochromený *Wiesbaden*. Ten se tím ocitl ve středu dění, když se ho britské síly snažily za každou cenu potopit a ve stejný čas prováděly rozvinutí své flotily do společné kýlové formace. Jako první začal po nehybném cíli střílet torpédoborec *Onslow* a obrněné křižníky *Warrior* a *Defence* pod velením kontradmirála Arbuthnota. Ten však při své snaze potopit německý křižník přehlédl další dva, které měl přímo před sebou. Ty si ho ovšem všimly a v 18:16 zahájily palbu. *Defence* doplatil na tuto fatální chybu první, když v krátkém intervalu schytl několik přesných salv, které zapříčinily výbuch skladiště munice, po kterém se během necelé minuty potopil. *Warrior*, který plul těsně za *Defence* byl také zasažen a to minimálně 15 granáty. Na jeho palubě sice nedošlo k výbuchu a podařilo se mu se stáhnout do bezpečí, ale i tak se příštího rána potopil. Na *Wiesbaden* se poté zaměřily bitevní lodě spolu s 3. eskadrou lehkých křižníků, což se již ukázalo jako dostačující, jelikož se jim postupně podařilo vyřadit všechna děla německého křižníku. Kvůli probíhajícímu rozvíjení flotil však nebylo ani na jedné straně možné se o bezmocnou loď dál zajímat. Nehybný a těžce poškozený *Wiesbaden* s již zničenými děly se nakonec potopil asi dvě hodiny po půlnoci.⁵⁸

V 19:00 se Jellicoeovi a Beattyho síly začaly spojovat a Jellicoe byl schopen na jihu vidět ze své vlajkové lodi *Iron Duke* Beattyho *Lion*. Ten už před pár minutami zpozoroval křižník *Marlborough* a vytušil, že Jellicoe bude svou flotilu rozvíjet směrem na východ, proto tím směrem pozměnil i vlastní kurs. V 19:01 Jellicoe rozkázal snížit rychlost pro snazší rozvinutí pozice. Rovněž se pokusil od Beattyho zjistit pozici německých křižníků. Beatty sice věděl, že Hipperovi lodě se nachází na jihovýchodě, ale o Scheerových neměl tušení, i když se dalo předpokládat, že jsou někde za Hipperem. Tuto domněnku v 19:10 potvrdil Evan-Thomas, který plul stále kus za Beattym. V 19:14 Jellicoe konečně vydal instrukce k rozvinutí *Grand Fleet*. Během pár minut se Jellicoe, Beatty i Evan-Thomas po náročném manévrování a menších přestřelkách, jako byl boj o *Wiesbaden*, konečně spojily a vytvořily jádro britských sil v podobě 20 bitevních lodí. V 19:18 se k nim pomocí riskantního manévru obratem doleva připojil i Hood. Hipper a

⁵⁷ Tamtéž, s. 80–81.

⁵⁸ KOVARÍK, s. 233–237.

Scheer vytvořili společně kýlovou linii již v 19:15.⁵⁹ Ač pomalejší lodě *Hochseeflotte* lehce zaostávaly, stále se držely v závěsu za hlavními silami. Kolem 19:20, kdy byly nejdůležitější části loďstev obou stran v nedokonalé kýlové řadě, zaměřily britské síly lehce na jihovýchod a německé na severovýchod, čímž se k sobě čela obou loďstev pomalu přibližovala.⁶⁰

6.1 Střetnutí hlavních sil

V 19:20 zahájil Hood, který stál v čele britské flotily, palbu na Hipperovy křižníky, brzy následován ostatními. Po prvních několika salvách Hood zpomalil, aby umožnil Beattyemu převzít jeho místo v čele. Britská střelba ovšem postrádala plynulost, neboť špatná viditelnost a postupné zařazování menších svazů lodí okolo jádra *Grand Fleet* způsobovaly zmatek. Přesto však britské lodě střelily natolik účinně, že dokázaly Hipperovy křižníky donutit chvíli po začátku boje uhnout k jihovýchodu. V 18:31 se ukázalo, že ačkoliv německá palba byla výrazně slabší než britská, dokáží Němci rychle reagovat na nabízené šance. V tom čase se křižník *Invincible* (vlajková loď kontradmirála Hooda) dostal na chvíli do pásu lepšího světla a okamžitě se stal cílem německých děl. Souběžně jej zasáhly nejméně dvě salvy z děl křižníků *Lützow* a *Derfflinger* (oba patřící do Hipperova svazu). Jeden z granátů pronikl do skladu munice, čímž zapříčinil výbuch a během chvíle *Invincible* zmizel pod hladinou.⁶¹

I přes tento úspěch byla situace *Hochseeflotte* složitá, protože se pod britskou palbou rozpadalo čelo německých sil tvořené Hipperovými loděmi. V 19:36 vydal Scheer rozkaz těžkým lodím k prudkému obratu doprava s cílem odpoutat se od Britů. *Lützow*, Hipperova vlajková loď, byl ovšem již natolik poškozen, že začal zaostávat. Z toho důvodu se Hipper se svým štábem musel přesunout na torpédoborec *G39*. Scheerovi se manévřer povedl a brzy se německé lodě dostaly od nepřítele tak daleko, že došlo k přerušení palby na obou stranách. Vzdálenost mezi soupeři narostla natolik, že se ztratili z dohledu. Několik eskader lehkých křižníků začalo po německých lodích pátrat, ale dlouho bezúspěšně. Teprve ve 20:00 komodor Goodenough, velitel 2. eskadry lehkých křižníků, hlásil, že se německá linie nachází směrem na východjihovýchod.⁶²

⁵⁹ HRBEK, *Rok 1916*, s. 83–85.

⁶⁰ KOVAŘÍK, s. 238.

⁶¹ COSTELLO, John, *Jutland 1916*, New York 1977, 176–179.

⁶² Tamtéž, s. 180–184.

Scheer se v té chvíli již vracel zpět na bojiště, aniž tušil, že míří přímo k jádru britské linie.⁶³ Ve 20:05 byla částečně obnovena palba na Goodenoughovu eskadru, ta se ovšem rychle stáhla. Pozice zbytku *Grand Fleet* doposud známa nebyla, ale německá pozice ano, a proto většina britských lodí zahájila ze vzdálenosti 5 až 11 mil palbu na německé křižníky. Z britských lodí však byly vidět pouze záblesky z jejich děl, což k zaměření nestačilo. Během pár minut byly klíčové německé lodě (například *Derfflinger*, *Seydlitz* či *Lützow*) několikrát zasaženy. U *Derfflingeru* dokonce došlo ke vznícení munice, ale na rozdíl od již potopeného křižníku *Invincible* zabránily ohnivzdorné dveře muničního skladu možnému výbuchu. V 20:18 byl Scheer pod náparem britské palby opět přinucen nařídít obrat bitevních lodí. Předtím však ještě vydal rozkaz k hromadnému útoku torpédoborců. Na ty se během několika málo minut přeorientovala palba velkého množství britských bitevních lodí. Několik německých torpédoborců bylo během tohoto útoku, který trval asi 20 minut, zasaženo a dva torpédoborce (*S35* a *V48*) byly potopeny. Na druhé straně německá torpéda neslavila žádný úspěch, proto torpédoborce zahájily ústup. Ve 20:40 nařídil Jellicoe změnit kurz na jihozápad s cílem pátrat po německých bitevních lodích. Poslední je zahlédly Beattyho lodě asi ve 20:45, ale protože k předání pozice německých lodí použil světelné signály namísto mnohem rychlejšího rádiového spojení, dozvěděl se Jellicoe tuto informaci až ve 21:00.⁶⁴

Ve 20:45 Rozkázal Scheer nastavit kurz na jih, ale mezi jeho loděmi vládl zmatek způsobený předešlými změnami kurzu, proto bylo těžké jednotlivé svazy uspořádat zpět do kýlové řady. Na základě informací získaných od torpédoborců vracejících se z neúspěšného střetu s britskými bitevními loděmi se Scheer domníval, že nepřítel pluje směrem na východjihovýchod. Z toho logicky usuzoval, že Britové další pronásledování vzdali. Po zjištění poslední známé polohy německých lodí vydal však Jellicoe rozkaz všem bitevním lodím zamířit na západ a pátrat po čele nepřátelského loďstva. V této chvíli tvořila čelo britských sil 3. eskadra lehkých křižníků, za ní pluly Beattyho bitevní křižníky obklopené 4. a 1. eskadrou lehkých křižníků a na konci se nacházelo jádro *Grand Fleet* tvořené 24 bitevními loděmi, jimž kryla záda 5. eskadra lehkých křižníků.⁶⁵ První německé lodě byly zpozorovány ve 21:11. Ve 21:18 za nimi Beatty vyrazil a již o minutu později nepřítele v podobě 1. německé předzvědné skupiny rovněž spatřil a zahájil palbu.

⁶³ Podle Bödickerova chybného hlášení se čelo britských sil mělo nacházet na jihovýchodě, ale tím směrem byl pouze křižník *Canterbury*, který po Němcích pátral.

⁶⁴ HRBEK, *Rok 1916*, s. 100–105.

⁶⁵ Tamtéž, s. 106–107.

V následném boji byli ve výhodě Britové, kteří na své straně měli zapadající slunce, které zhoršovalo německým dělům míření. Další výhodou bylo to, že většina lodí 1. předzvědné skupiny již byla velmi poškozená. Po několikaminutové přestřelce se německé lodě odtrhly od britských s cílem se jim ztratit, ale Beatty pokračoval v pronásledování.⁶⁶

6.2 Marné pronásledování a poslední výstřely

Ve 22:17 vydal Jellicoe rozkaz k vytvoření nové formace o čtyřech kolonách. V každé z nich bylo 8 bitevních lodí a před i za kolonami pluly lehké křižníky. Beatty, který pronásledoval nepřítele, srovnal kurz s Jellicoem, který již mezitím dal změnit kurz na jih až ve 22:35. Scheer mezitím již vedl své loďstvo na jihovýchod, protože se rozhodl ustoupit k Horns Reef.⁶⁷ To znamenalo, že se v průběhu bitvy musely trajektorie obou flotil nevyhnutelně protnout. Hipperovi se ve 22:55 konečně podařilo přesehnout z torpédoborce *G39* na palubu křižníku *Moltke*. Poté nechal zvýšit rychlost svých lodí, aby se opět dostal před Scheerovy lodě, ale křižníky *Von der Tann* a *Derfflinger*, které byly značně poškozené, musely zůstat pozadu z důvodu nemožnosti vyvinout dostatečnou rychlost.⁶⁸

Během pronásledování udržovaly britské eskadry lehkých křižníků a torpédoborců přerušovaný kontakt s německou bitevní flotilou. Špatná viditelnost však způsobovala zmatky v navigaci, jakož i neschopnost udržet si delší dobu kontakt s nepřítelem. V důsledku toho došlo k mnoha tragickým nehodám na obou stranách. Přesto se menší svazy lodí obou stran během noci stále střetávaly.⁶⁹ Ve 22:58 došlo ke krátké srážce britských a německých torpédoborců, ale ani jedna strana nezaznamenala žádné ztráty. Větší střet se stal krátce po 23:00, kdy na sebe narazily britská 11. flotila torpédoborců s německými křižníky *Elbing* a *Hamburg*. Vážnější zásah utřil křižník *Hamburg* a též britský křižník *Castor*, který připlul torpédoborcům na pomoc. Do tohoto střetnutí se později připojily další křižníky obou stran. První obětí se stal německý křižník *Frauenlob*.⁷⁰

⁶⁶ SUTHERLAND, s. 123.

⁶⁷ Horns Reef je mělký útes tvořený ledovcovými usazeninami, který se nachází asi 9 mil na západ od Jutského poloostrova, kolem kterého se nacházela německá minová pole.

⁶⁸ HRBEK, *Rok 1916*, s. 110–112.

⁶⁹ CLIFFORD, s. 153.

⁷⁰ HYNEK, s. 298–299.

V 00:30 se konečně protnulý kurzy obou loďstev, neboť rychlejší britské lodě předešly ty německé. V té době narazily britské torpédoborce 4. eskadry na německé lodě, ale nebyly schopné určit, zde se jedná o spojence, či nepřítel. Z toho důvodu směrem k nim signalizovaly své poznávací znaky. Jako odpověď na ně německé lodě zahájily silnou palbu, během které došlo k poškození torpédoborce *Spitfire*, který se vychýlil z kurzu, přičemž do něj narazila německá bitevní loď *Nassau* a rozpůlila ho. Při pokusu o ústup se odehrála další kolize mezi německými loděmi *Posen* a *Elbing*, který se po v důsledku na to pár minutách potopil.⁷¹ V 00:40, kdy se britské torpédoborce pokusily přeskupit a znovu zaútočit, se naopak srazily torpédoborce *Broke* a *Sparrowhawk*, do nichž narazil třetí torpédoborec *Contest*. Během následující půlhodiny byly potopeny další tři britské lodě, z nichž nejtěžší ztrátou byl patrně pancéřový křižník *Black Princ*, na němž četné zásahy způsobily výbuch munice. V 1:40 se náhodně setkal oddíl třinácti britských torpédoborců s německými loděmi. Bylo to pro obě strany tak nečekané, že se tři z torpédoborců vmísili do německé formace, čehož německé lodě využily a podařilo se jim jeden potopit a další vážně poškodit.⁷²

Ve 2:45 se německé velení rozhodlo, že je nutné zničit bitevní křižník *Lützow*, který se pomalu vlekl na konci německé formace. Jeho posádka byla evakuována na blízké lodě. Stejný osud potkal v průběhu ústupu také lehký křižník *Elbing* a křižník *Rostock*, který byl vlečen torpédoborcem.⁷³ Na místě boje zůstal ještě bitevní křižník *Seydlitz*, který se nepodařilo odtáhnout, ba ani z něj evakuovat posádku. Opět kvůli špatné viditelnosti tato loď unikla pozornosti Britů a lehkému křižníku *Pillau* se ho podařilo později toho dne odtáhnout do domovského přístavu.⁷⁴ Poslední střetnutí bitvy u Jutska se odehrálo ve 4:20 mezi německými torpédoborci a britským křižníkem *Champion*, který rovněž doprovázelo několik torpédoborců. Jediným výsledkem bylo lehké poškození německého torpédoborce *G40*.⁷⁵ Zbytku plavbyschopných lodí *Hochseeflotte* se však podařilo využít tmy a odplout do bezpečí domácích vod. Za úsvitu se většina britské *Grand Fleet*, která se nacházela jihozápadně od Horns Reef, obrátila k severu ve snaze vypátrat nějaká nepřátelská plavidla, kterým se nepodařilo využít tmy a ustoupit nebo

⁷¹ SCHEER, Reinhard, *Germany's High Sea Fleet in the World War*, Barnsley 2014, s. 201–202.

⁷² HYNEK, s. 300.

⁷³ CLIFFORD, s. 153–157.

⁷⁴ HAKVOORT, Emerich, *Skagerrak 1916. Hochseeflotte vs Grand Fleet*, Praha 2016, s. 211.

⁷⁵ JELLICOE, s. 253–254.

byla příliš poškozena na to, aby odplula z bojiště.⁷⁶ Jellicoe se svou flotilou pokračoval v pátrání a současně hlídání přístupových tras k německým přístavům až do 14:15. Poté vydal rozkaz flotile vrátit se do domovských přístavů, kam dorazila druhého dne, tedy v pátek 2. června 1916.⁷⁷

⁷⁶ To byl mj. případ bitevního křižníku *Seydlitz*, který takřka zázrakem, jak je výše zmíněno, unikl pátrajícím britským lodím.

⁷⁷ BUCHAN, s. 35–36.

7 Vnímání bitvy a její vliv na válku v Severním moři

„*Obrovská flotila Albionu, vládce moří, který od Trafalgaru po sto let vnucoval celému světu pouto námořní tyranie a obklopoval se nimbem neporazitelnosti, vstoupila do pole. Ta obrovská Armada se přiblížila a naše loďstvo se s ní utkalo. Britská flotila byla poražena. Padl první velký úder kladivem a nimbus britské světové nadvlády se rozplynul.*“⁷⁸ To jsou slova, kterými císař Vilém II. komentoval výsledek bitvy u Jutska. Také Scheer po návratu do přístavu bral výsledek velmi pozitivně. Německé loďstvo dorazilo po bitvě do domovských přístavů o několik hodin dříve než to britské, což dalo německé propagandě možnost jako první nastínit „pravý“ průběh bitvy. Bitva byla samozřejmě prezentována jako veliký úspěch. Podle názoru německého tisku se prakticky jednalo o sesazení Británie z pozice světové námořní velmoci. *Hochseeflotte* se podařilo potopit celkově více britských lodí, což byl jeden z hlavní důvodů, proč si Němci nárokovali vítězství. Jejich vlastní ztráty zůstaly z většiny před veřejností utajeny, protože nepovažovali za nutné je oznamovat. Jelikož *Hochseeflotte* vstoupila do boje jako ta slabší flotila, jen to, že byla schopna se vrátit domů s více loďmi než *Grand Fleet*, bylo považováno za úspěch. Namísto je zmínit, že před případnou kritikou bránila německou propagandu nejen cenzura, ale také svědectví zajatých britských námořníků.⁷⁹ Víra ve vítězství v bitvě u Jutska rovněž hrála klíčovou roli pro německou admirálnítu, která využila získané prestiže, aby si v pozdější fázi války vynutila schválení obnovení totální ponorkové války. To mělo znamenat velký problém hlavně pro Brity, kterým se nepodařilo potopit tolik německých lodí, aby zbytek nebyl schopen ponorky na moři podporovat.⁸⁰

„*Ve středu 31. května odpoledne došlo u pobřeží Jutska k námořnímu střetnutí. Britské lodě, na které dopadla hlavní tíha boje, tvořila flotila bitevních křižníků a několik standardních křižníků a lehkých křižníků podporovaných čtyřmi rychlými bitevními loděmi. Ty zaznamenaly těžké ztráty. Německá bitevní flotila se díky špatné viditelnosti vyhnula delšímu střetu s našimi hlavními silami a brzy poté, co se tyto síly objevily na scéně, se nepřítel vrátil do přístavu. Ovšem až poté, co byl těžce poškozen našimi bitevními loděmi.*“⁸¹ Takto znělo jedno z prvních oficiálních shrnutí bitvy určené pro

⁷⁸ BUCHAN, s. 38.

⁷⁹ MACINTYRE, s. 248–249.

⁸⁰ FROTHINGHAM, Thomas, *The Battle of Jutland. Facts Versus Fiction*. In: *Current history* (1916–1940) 27, 1927, 1, s. 88.

⁸¹ COSTELLO, s. 225.

britskou veřejnost vydané Arthurem Balfourem, prvním lordem admirality. Jak je zjevné, v Británii nebyla bitva brána jako jednoznačné vítězství. Jellicoe i Beatty byli po bitvě frustrovaní, přičemž první jmenovaný ji dokonce označil za největší promarněnou příležitost pro rozhodující vítězství Británie na moři. Výše zmíněné prohlášení dále uvádělo výčet britských lodí, které byly během bitvy potopeny, ale už se nezmiňovalo o konkrétních německých ztrátách. Uvádělo se v něm pouze to, že nepřátelské ztráty byly značné. Takto podané prohlášení vyvolalo u britské veřejnosti spíše pocity nejistoty než veselí, které vládlo v Německu. Již po dvou dnech od bitvy však začaly vycházet další popisy bitvy, ve kterých už byly německé ztráty uvedeny jmenovitě a rovněž to, že nepřítel byl donucen opustit bojiště a stáhnout se do přístavu. Z celkového pohledu na dostupné informace bylo zjevné, že ač se nepodařilo německé loďstvo zničit, Velká Británie si i nadále udržela zjevnou převahu a tím i kontrolu nad Severním mořem a námořní blokadou, která začínala být v Německu čím dál více znát, což britská veřejnost přijala již s větším nadšením.⁸²

Navzdory prohlášení prvního lorda admirality, Arthura Balfoura, který tvrdil že se německé loďstvo ze svých přístavů již neodváží vyplout, *Hochseeflotte* se v průběhu války odhodlala ještě ke třem významnějším operacím, a to v srpnu a říjnu 1916 a dubnu 1918. Tyto akce však stejně jako všechny předešlé opět nedokázaly splnit svůj účel, tedy oslabit *Grand Fleet* natolik, aby ztratila kontrolu nad Severním mořem a námořní blokadou. Proto se po zbytek války německá admirality spíše soustředila na prosazení a později též řízení neomezené ponorkové války, která byla opětovně zahájena 31. ledna 1917. Ve fázi války, která následovala po bitvě u Jutska tedy hrála *Hochseeflotte* přednostně podpůrnou roli.⁸³

7.1 Ztráty a poškození obou loďstev

Jak je uvedeno výše, *Grand Fleet* měla před začátkem bitvy oproti *Hochseeflotte* velkou převahu, co se týče počtu lodí. Konkrétně vyslala do bitvy 28 bojových lodí, 9 bojových křižníků, 33 křižníků a lehkých křižníků, 79 torpédoborců a po jedné minonosce a hydroplánové lodi.⁸⁴ Proti tomu mohli Němci nasadit do boje 22 bitevních lodí, 5 bitevních křižníků, 11 lehkých křižníků a asi 72 torpédoborců.⁸⁵ Po sečtení celkových

⁸² Tamtéž, s. 224–226.

⁸³ HRBEK, *Rok 1916*, s. 167–168. Podrobněji jsou jednotlivé střety rozebrány v publikaci O'HARA, Vincent, *Clash of Fleets. Naval Battles of the Great War*, Annapolis 2017.

⁸⁴ Poslední dvě uvedené lodě do samotné bitvy přímo nezasáhly.

⁸⁵ HAKVOORT, s. 286.

ztrát na obou stranách se ukázalo, že Velká Británie ztratila dohromady 3 bitevní křižníky (*Indefatigable, Queen Mary, Invincible*), 3 křižníky (*Defence, Black Prince, Warrior*) a 8 torpédoborců (*Tipperary, Shark, Nomad, Fortune, Ardent, Turbulent, Sparrowhawk, Nestor*), celkem tedy 14 lodí. Německo v bitvě přišlo o bitevní křižník (*Lützow*), 1 křižník (*Pommern*), 4 lehké křižníky (*Frauenlob, Elbing, Wiesbaden, Rostock*) a 5 torpédoborců (*V27, V48, V29, V4 a V35*), tj. 11 lodí.⁸⁶

Jednoduché vypsání ztrát obou stran logicky ukazuje na vítězství *Hochseeflotte*, která do bitvy vstoupila s počtem lodí o třetinu nižším než *Grand Fleet*, a přesto dokázala potopit více nepřátelských lodí. V potaz se zde však rovněž musí brát i počet lodí, které byly během bitvy vážněji poškozeny. Na britské straně utrpěly vážná či střední poškození⁸⁷ bitevní loď *Barham, Malaya, Warspite* a *Marlborough* a bitevní křižníky *Lion, Princess Royal* a *Tiger*. Na německé straně střední až vážná poškození utřzily bitevní křižníky *Derfflinger, Seydlitz, Moltke, Von der Tann* a *Ostfriesland*, bitevní loď *König, Grosser Kurfürst* a *Markgraf*. V rámci oprav stála výhoda na britské straně, která jako námořní velmoc byla mnohem lépe připravená na nutnost rozsáhlejších oprav svých lodí, a proto disponovala větším počtem opravárenských zařízení. Obrovský rozdíl v počtu lodí a bojeschopnosti obou flotil se projevil již druhý den po bitvě. Dne 2. června 1916 oznámil totiž admirál Jellicoe britské admiralitě, že *Grand Fleet* je navzdory utrženým ztrátám připravena znovu vyplout na moře čtyři hodiny po vydání rozkazu. Admirál Scheer s pohledem na rozsáhlá poškození mnoha svých lodí mohl totéž svému admirálnímu štábu oznámit až v polovině srpna 1916.⁸⁸

⁸⁶ KOVAŘÍK, s. 399–400.

⁸⁷ Jedná se o poškození, která ohrožovala plavbyschopnost či bojeschopnost lodí a vyžadovala delší dobu na opravu.

⁸⁸ HRBEK, *Rok 1916*, s. 141–144.

8 Závěr

Bitva u Jutska byla největší námořní bitvou první světové války a rovněž ve své době jednou z největších námořních bitev ve známé historii. Jedná se o bitvu, která neměla zjevný zničující důsledek ani na jednu ze zúčastněných stran, obě strany z ní v průběhu války dokázaly těžit. Jasný vítěz nemůže být určen pouze jednoduchým pohledem na počet potopených lodí, nebo ztracených životů, jelikož ani na jedné straně nebyly materiální ani lidské ztráty příliš alarmující. Přesto je nutné je brát v úvahu při snaze určit skutečného vítěze bitvy.

Důležité je podívat se na samotný průběh bitvy. Od prvního kontaktu mezi loděmi admirála Beattyho a admirála Hippera až po příplutí admirála Jellicoea se zbytkem britské flotily byli ve výhodě spíše Němci, kterým se podařilo potopit několik důležitých britských lodí. K této části boje došlo náhodou, ale kdyby Beatty byl ochoten vyčkat na příchod viceadmirála Evan-Thomase a nepouštěl se do boje s Hiperrovými loděmi sám, neutržil by pravděpodobně hned na začátku boje tak těžké ztráty. Boj samotný se začal pro Brity vyvíjet pozitivněji až v okamžiku, kdy se na bojiště dostal Jellicoe. Právě během snah o propojení britských sil se projevil jeden z hlavních problémů, a to komunikace mezi jednotlivými veliteli nebo loděmi. Jak je v práci zmíněno, předání informace mohlo někdy trvat i několik minut, což nedávalo velitelům při obdržení zprávy dostatečné množství času zareagovat.

Dalším faktorem ovlivňujícím průběh bitvy byla viditelnost. To se projevilo plně až v podvečer a během nočního boje. Díky tomu, že se Britové od začátku bitvy až do setmění nacházely víceméně stále na západě, zapadající slunce bylo překážkou hlavně pro Němce, kteří nemohli řádně mířit. Co se noční viditelnosti týče, některé lodě sice byly vybaveny světlomety, ale ty nebyly v boji, který se odehrával na vzdálenost i několika mil, příliš užitečné. Tato špatná viditelnost spojená s již zmíněnou nedostatečnou komunikací vedla k několika nedobrovolným srážkám jak mezi nepřáteli, tak i mezi spojenci. Výhodou na straně Němců byl fakt, že ačkoliv neměli takový počet lodí jako soupeř, jejich lodě měly většinou kvalitnější pancéřování, díky kterému se povětšinu bitvy nedařilo Britům dosáhnout potopení některé z jejich lodí. Jako příklad lze uvést křižníky *Wiesbaden* či *Lützow*, které se sice potopily, ale buď samovolně po velkém poškození, nebo byly zničeny samotnými Němci, kteří si nemohli dovolit na lodě během ústupu čekat. To, že se mnoho lodí vrátilo ve velmi poškozeném stavu se ovšem po bitvě

ukázalo i jako velké zdržení, protože tyto lodě musely projít dlouhodobou opravou, na kterou nebylo Německo řádně připravené.

Kromě fyzických ztrát a poškozených lodí po bitvě je nutné také brát v potaz, jaký ohlas bitva v jednotlivých zemích vyvolala. Německá propaganda se snažila při prezentování výsledku bitvy soustředit hlavně na škody způsobené nepříteli. Právě podle nich celý zbytek války i po ní bitvu stále prezentovala jako své vítězství, které bylo o to významnější, že ho dosáhli na Velké Británii, do té doby nejobávanějším soupeři na moři. V tom, že potopili více lodí se sice nemýlili, ale vezmeme-li v potaz to, že rozdíl ve ztrátách byl pouze tři lodě, poměr sil se nijak výrazně nezměnil. Ze strategického hlediska ovšem jednoznačně zvítězila právě Velká Británie, která si díky vysokému počtu lodí i nadále zachovala a možná ještě upevnila kontrolu nad Severním mořem. Pravdou ovšem zůstává, že ani Velká Británie nedokázala splnit svůj cíl, tedy buď kompletní nebo alespoň ničující oslabení německého loďstva, které by umožnilo uvolnit některé svazy do jiných částí světa, či přesunutí vojáků z lodí na pevninu, kde se odehrávala hlavní část války. Velkým pozitivem pro Brity byl alespoň fakt, že si německé velení začalo uvědomovat, že v přímých střetnutích, ke kterým doposud docházelo, nemají šanci, a proto od nich do konce války až na pár výjimek upustilo.

9 Slovník cizích pojmů a hodností

Admirál: Nejvyšší hodnost námořních důstojníků. Ekvivalent hodnosti generála.

Bitevní křižník: Kategorie válečné lodě s velkou palebnou silou a velkou rychlostí určená k průzkumu.

Bitevní loď: Základní kategorie bitevní lodě s velkou palebnou silou a silným pancéřováním.

Dreadnought: Nový typ lodě 20. století s vyšším počtem děl a zvýšenou rychlostí než jeho předchůdci.

Eskadra: Jednotka válečných lodí sdružující většinou několik lodí stejné třídy.

Grand Fleet: Hlavní loďstvo britské Royal Navy během Velké války.

Hochseeflotte: hlavní loďstvo německého námořnictva operující primárně na Severním moři.

Hydroplánová loď: Mateřská loď pro hydroplány s hangáry a jeřáby na jejich spouštění a vyzdvihování z moře.

Komodor: Námořní hodnost vyšší než námořní kapitán a nižší než kontradmirál.

Kontradmirál: nejnižší námořní hodnost z admirálské skupiny.

Kořistní právo: Mezinárodní ustanovení podmínek pro zajímání nepřátelských a neutrálních obchodních lodí.

Křižník: Válečná loď určená pro operace na moři, zejména k průzkumu. Dělí se do několika kategorií, z nichž některé jsou zde rovněž uvedeny.

Kýlová formace/řada: Formace lodí, které plují za sebou, přičemž všechny lodě kopírují brázdu vedoucí lodě.

Lehký křižník: Válečná loď zahrnující lodě do výtlaku 6000 tun.

Minonoska: Válečná loď určená ke kladení min.

Obchodní loď: Loď plující pod obchodní vlajkou.

Obrněný křižník: Velký křižník s pancéřováním na boku.

Ponor: Svislá vzdálenost mezi hladinou vody k nejnižšímu bodu lodního kýlu.

Salva: současný výstřel z několika děl stejného typu.

Superdreadnought: Dreadnought druhé generace vyzbrojený děly ráže 305 mm a výše.

Taranování: Manévr, při kterém jedna loď najede čelem do boku jiné lodě.

Torpédo: podvodní střela s vlastním pohonem.

Torpédoborec: menší válečná loď s velkou rychlostí vyzbrojená torpédometry.

Viceadmirál: Druhá nejvyšší námořní hodnost.

10 Seznam zdrojů

Literatura:

- BENNET, Geoffrey, *Naval Battles of the First World War*, Barnsley 2005.
- BUCHAN, John, *The Battle of Jutland*, London 1916.
- CLIFFORD, Gill, *What Happend at Jutland. The Tactics of the Battle*, New York 1921.
- COSTELLO, John, *Jutland 1916*, New York 1977.
- FROST, Halstead, Holloway, *The Battle of Jutland. The definitive work on the subject*, London 2020.
- HAKVOORT, Emerich, *Skagerrak 1916. Hochseeflotte vs Grand Fleet*, Praha 2016.
- HRBEK, Jaroslav, *Velká válka na moři 1914*, Praha 2001.
- HRBEK, Jaroslav, *Velká válka na moři 1915*, Praha 2001.
- HRBEK, Jaroslav, *Velká válka na moři 1916*, Praha 2001.
- HYNEK, Vladimír a kol., *Válečné lodě 3. První světová válka*, Praha 1988.
- JACKSON, Robert, *Války na moři. Od první světové války do současnosti*, Praha 2018.
- JELLICOE, Nicholas, *Jutland. The unfinished battle*, Barnsley 2018.
- KOVAŘÍK, Jiří, *Jutsko 1916. Největší námořní bitva Velké války*, Třebíč 2014.
- LONDON, Charles, *Jutland 1916. Clash of the Dreadnoughts*, Oxford 2000.
- MACINTYRE, Donald, *Jutland*, New York 1958.
- O'HARA, Vincent, *Clash of Fleets. Naval Battles of the Great War*, Annapolis 2017.
- SCHEER, Reinhard, *Germany's High Sea Fleet in the World War*, Barnsley 2014.
- SUTHERLAND, Johnatan, *The Battle of Jutland*, Barnsley 2007.
- The Fighting at Jutland. The Personal Experiences of Forty Five Officers and Men of the Brittish Fleet*, Uckfield 2016.
- WESTWELL, Ian, *První světová válka. Den po dni*, Praha 2004.

Články:

- FROTHINGHAM, Thomas, *The Battle of Jutland. Facts Versus Fiction*. In: *Current History* (1916–1940) 27, 1, 1927, s. 77–88.
- LUNDEBERG, Philip, *The German Naval Critique of the U-Boat Campaign. 1915–1918*. In: *Military Affairs* 27, 3, 1963, s. 105–118.

11 Resumé

The aim of this bachelor thesis is to analyse the course of the Battle of Jutland which took place from 31 May to 1 June 1916. Furthermore, it also discusses how it later resonated in the home countries and how it affected the warfare at sea for the rest of the war. The Battle of Jutland was the largest naval conflict of the First World War and at the time also one of the largest naval battles in known history. Both Great Britain and Germany entered the war at sea with vastly different objectives they were trying to accomplish. It was the Battle of Jutland, although unplanned, that was to be the decisive clash that would determine who would gain control of the North Sea. Great Britain entered the battle with the advantage of numerical superiority, but in the course of the fight proved unable to put it into practice. Another advantage was the fact that by cracking the German code that was used to send secret messages, the British had a pretty clear picture of the German planned actions and movements not just in this one battle, but throughout the war. Yet they were never able to completely eliminate the threat of the German fleet, and this was reflected both in the reactions to the battle and in the subsequent development of the fighting at sea.